

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

МАТЕРІАЛИ

96 – ї

**підсумкової наукової конференції
професорсько-викладацького персоналу
БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

16, 18, 23 лютого 2015 року

Чернівці – 2015

УДК 001:378.12(477.85)
ББК 72:74.58
М 34

Матеріали 96 – її підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького персоналу Буковинського державного медичного університету (Чернівці, 16, 18, 23 лютого 2015 р.) – Чернівці: Медуніверситет, 2015. – 352 с. іл.

ББК 72:74.58

У збірнику представлені матеріали 96 – її підсумкової наукової конференції професорсько-викладацького персоналу Буковинського державного медичного університету (Чернівці, 16, 18, 23 лютого 2015 р.) із стилістикою та орфографією у авторській редакції. Публікації присвячені актуальним проблемам фундаментальної, теоретичної та клінічної медицини.

Загальна редакція – професор, д.мед.н. Бойчук Т.М., професор, д.мед.н. Іващук О.І., доцент, к.мед.н. Безрук В.В.

Наукові рецензенти:

доктор медичних наук, професор Кравченко О.В.
доктор медичних наук, професор Давиденко І.С.
доктор медичних наук, професор Дейнека С.Є.
доктор медичних наук, професор Денисенко О.І.
доктор медичних наук, професор Заморський І.І.
доктор медичних наук, професор Колоскова О.К.
доктор медичних наук, професор Коновчук В.М.
чл.-кор. АПН України, доктор медичних наук, професор Пішак В.П.
доктор медичних наук, професор Гринчук Ф.В.
доктор медичних наук, професор Слободян О.М.
доктор медичних наук, професор Тащук В.К.
доктор медичних наук, професор Ткачук С.С.
доктор медичних наук, професор Тодоріко Л.Д.

ISBN 978-966-697-588-4

© Буковинський державний медичний
університет, 2015

Schuppen „сарай”, пор.: *шона* „сарай”.

Існує у говірках Буковини і слово *на'в'ес*, тобто слова *шанд'рама*, *'шура*, з одного боку, і *на'в'ес*, з другого, можна розглядати як міжмовні дублети. Слово *на'в'ес* – результат інтерференції – поширене у говірках Хотинського р-ну: *По'том на у'борі 'робля та'кі на'в'еси здо'ровен:і* // Продуктивним є у буковинських говірках префіксальне утворення від *навес* – *подна'в'ес*: *Г'дут до моло'дого і за'ход'ат у подна'в'ес* // У західнолиньських говірках *пудна'вес*, *балда'хін* „приміщення для зберігання реманенту”.

У селах Хотинського і Кельменецького р-нів весільне приміщення називають *балаган*, *бал'ган*. Слово *балаган* „споруда для видовища на ярмарках”, „спальний намет” запозичене з тур. мови „верхня кімната, над головним входом”; у західнополіських говірках *балаган* „легка споруда для худоби під час її випасання далеко від села”, у рязанських говірках *балаган* „тимчасове житлова будівля у лісі”. Слово *балаган* „тимчасове весільне приміщення” використовують у східнослов'янських говірках, пор.: *розбирати балаган* „закінчувати весільне гуляння”.

У с. Романківці Сокирянського р-ну зі значенням „весільний намет” натрапляємо на слово *ко'либа*, *ук'рашена ко'либа*. Слово *колиба* „курні пастухів”, „зимове дерев'яне житло гуцулів-лісорубів”, „примітивна будова, покрівля з дошок”, „хатина, халупа” – мандрівне пастуше слово; для української і західнослов'янських мов ймовірно рум. посередництво; рум. *colibă* „халупка”.

Загальна тенденція діалектного мовлення до економії мовних засобів призводить до того, що у говірках на позначення нових реалій використовують існуючі у діалекті мовні засоби: інтегральна сема слова-донора у буковинських говірках розпадається і формує два лексико-семантичні варіанти.

Семенко І.В.

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИДИ, МІСЦЕ І РОЛЬ ЕПОНІМІВ В НАЗВАХ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН

Кафедра іноземних мов

Буковинський державний медичний університет

Першими ліками людей були рослини. З давніх часів люди прагнули знайти чудодійну „траву безсмертя”, здатну лікувати та виліковувати різноманітні хвороби. Лікарські рослини неодноразово прославлялися простими людьми, вченими, науковцями, лікарями. Назви рослин використовувалися в оповіданнях, казках, байках. Про них згадували навіть у віршах, поемах тощо. Наприклад, поема десятого століття „Одо з Мена” описує лікувальні властивості більше 100 лікарських рослин. Всесвітньо відомим також є вислів видатного мислителя, вченого, філософа і лікаря Сходу Абу Алі Ібн Сіна (Авіценні): „Три зброї є в лікаря: слово, рослина, ніж”.

Цікаві відомості про використання цілющих властивостей рослин можна знайти в пам'ятниках найдавнішої культури – санскритської, давньоєврейської, китайської, грецької, римської. Великий матеріал про застосування лікарських рослин був виявлений при дослідженні папірусу, знайденого у XIX столітті німецьким єгиптологом Георгом Еберсом, – „Книги приготування ліків для всіх частин тіла”. У ній міститься цілий ряд рецептів, які застосовували древні єгиптяни для лікування багатьох захворювань. Вони використовували різні мазі, примочки, мікстури, які являли собою структуру з досить великою кількістю складових. У Єгипті були широко поширені запахи масла, бальзамів, смоли. Вже в той час були добре відомі цілющі властивості алое, подорожника, ялівцю, рицини та багатьох інших рослин, які використовувалися як простими людьми, так і лікарями.

Деякі дослідники вважають, що багато екзотичних назв лікарських речовин в стародавніх медичних текстах були фольклорною назвою цілющих трав. Так, наприклад, читаючи в єгипетських папірусах про застосування „вух газел” і „очей свині”, про настоянку „зубів осла”, мазі з „ослиного черепа”, можна згадати англійську народну назву лісового хвоша – „кінський хвіст” („Horse tail”), сучасні народні назви трав – „ведмежі вушка”, „заячі вушка”, „братки”, „мишаче вухо”, „левиний зів”, „вороняче око”, „котячі лапки” і багато інших.

Історичні паралелі: Часто історія походження фольклорних назв лікарських трав у різних мовах дає можливість побачити їх єдиний витік, який знаходиться, як правило, в латинській або грецькій мовах. Так, наприклад, „котячі лапки” – трава, яку з давніх часів застосовують як кровоспинний засіб, має латинську назву „Antennaria”, від „antennae” – антени. Так називали вусики комах з потовщеннями на кінцях. На них схожі пухнасті білі суцвіття цієї рослини. Проте в її суцвіттях можна побачити і схожість з подушками котячих лап. Ми зустрічаємося з дивним на перший погляд збігом назви цієї рослини на мовах різних європейських народів. Буквально збігаються з українським „котячі лапки” англійське „cat's foot”, французьке „pied de chat”, німецьке „Katzenpfotchen”. Розгадка криється не в сучасній, а в старій латинській назві. Травники, написані сотні років тому, називають цю траву „Pescati” – „котячі лапки”. Сучасні назви в різних мовах – є перекладом цього старого імені.

Описуючи ті чи інші лікарські рослини, вчені навіть не здогадувались, що вони були першими і назва рослин ввійде в історію під їх ім'ям. Ось чому, серед джерел ботанічної лексики дуже часто використовуються власні назви – епоніми. „Інтернет-словник „Вікіпедія” подає таке визначення: *епонім* (грецьк. *ἔπος*, букв. – той, що дав ім'я) – божество, видатна людина або *герой*, на честь якого одержав своє ім'я певний географічний об'єкт (місто, ріка, гора, місячний кратер тощо). У науці епонім – це назва явища (наприклад, *хвороби*), поняття, структури або методу за ім'ям людини, яка вперше виявила або описала їх (набряк Квінке, закон Вакернагеля, символ Кронекера тощо). Також епонімами називають будь-які власні імена, що стали іменами загальними.

Назви лікарських рослин можна поділити на певні групи:

1) Рослини, які названі на честь вчених – ботаніків *антропоніми*. До них можна віднести такі назви рослин, як: *Любка зеленоцвіта* (лат. назва *Platanthera chlorantha*), *Вероніка лікарська* (лат. назва *Veronica officinalis*), *Вероніка плющоліста*, (лат. назва *Veronica hederifolia*), *Герань Робертова*, (лат. назва *Geranium robertianum*), *Горлянка Лаксмана* (лат. назва *Ajuga laxmanii*), *Лобода доброго Генріха*, (лат. назва *Chenopodium bonus-henricus*), *Лавр благородний* (лат. назва *Laurus nobilis*), *Лілія біла* (лат. назва *Lilium candidum*), *Лілія ланцетоліста* (*Lilium lancifolium*) та інші.

2) Рослини, які отримали свою назву за місцем проростання *топоніми*. Серед *топонімів* можна виділити такі назви, як: *Агава американська* (лат. назва *Agave americana*), *Алтея вірменська*, (лат. назва *Althaea armeniaca*), *Астрагал датський* (лат. назва *Astragalus danicus*), *Борицітник європейський* (лат. назва *Heracleum sphondylium*), *Гледичія каспійська* (лат. назва *Gleditschia caspia*), *Глід кримський* (лат. назва *Crataegus taurica*), *Глід український* (лат. назва *Crataegus ucrainica*), *Горлянка женецька* (лат. назва *Ajuga genevensis*), *Змієголовник молдовський* (лат. назва *Dracosephalum moldavica*), *Ірга канадська* (лат. назва *Amelanchier canadensis*), *Калачики мавританські* (лат. назва *Malva mauritiana*) та інші.

3) Назви рослин, які названі від назв небесних тіл *космоніми*, до яких можна віднести рослину *Андромеду багатолісту* (лат. назва *Andromeda polifolia*) від назви всім відомої галактики Андромеди. Препарати Андромеди багатолістої виявляють наркотичну, в'яжучу і місцево подразнювальну дію.

Нами були розглянуті шляхи виникнення зазначених термінів, їх етимологія, проведено лексико – семантичний і морфологічний аналіз, а також досліджені терміни були порівнювались з їх відповідними назвами у інших мовах і з деякими назвами у народній етимології.

Сидоренко М.М.

ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Кафедра суспільних наук та українознавства

Буковинський державний медичний університет

Відродження Української суверенної держави зумовило відродження науково-освітнього українознавства як цілісної системи знань, освіти й виховання в інтегрованій єдності таких складових: Україна – етнос, – природа, – мова, – нація, – держава, – культура, – міжнародні відносини. Як наука в системі освіти українознавство має свої історичні традиції, особливості в єдності знання і творення. Філософського-гуманітарними основами українознавства є визнання: світ – єдиний, цілісний, повний лише у своїй різноманітності, в тому числі людей (народів), що складають все людство; кожна людина, нація, мова, культура мають природне однакове право на життя й повну самореалізацію; тільки у взаємодії з іншими людьми кожна людина, кожен його народ, його мова, культура можуть виявити всю повноту своєї індивідуальної вселюдської сутності; посягання на природне право кожної людини, нації, мови, культури, на їхню самобутність і волю до життя є злочином; шляхом до певної реалізації сутності, покликання людини і людства є пізнання як синтез самопізнання і самотворчості.

Дослідження історії української філософії сприяє відтворенню цілісного образу національно визначеного буття філософії як складової частини українознавства. Характеристиці процесів, що визначали зміст філософського життя на конкретних етапах історії культури України має передувати: по перше, з'ясування значення історії української філософії для розвитку культури українського народу на сучасному етапі історичного розвитку; по-друге, осмислення досвіду, здобутого попередниками при вивченні історії світової та української філософії. При осмисленні філософського аспекту українознавства, слід враховувати потреби національного відродження, яке визначає особливості сучасного етапу духовного життя українського народу, прагнення створити європейські стандарти життя. Щоби по-справжньому пізнати свій рідний народ та інші народи, необхідно вивчати їхню історію, мову, культуру.

І не тільки культуру, що створена талановитими архітекторами, художниками, музикантами, письменниками, акторами, вченими, але й ту, що впродовж багатьох століть творилася і плекалася в народному середовищі, передавалася від покоління до покоління, безперервно розвивалася і водночас зберігала певні стійкі свої риси, які утверджувалися, поширювалися, себто ставали традиційними.

Ця традиційна культура тісно пов'язана з природними умовами, історичним буттям народу, способом його життя, діяльністю, характером, психологією. Вона виражена в різних формах: матеріальній (будівлях, знаряддях праці, ремеслах, саморобних засобах транспорту, одязі, їжі) і духовній (звичаєх, обрядах, традиційних знаннях, мистецьких виробках, творах усної народної творчості, тощо).

Досліджуючи філософський аспект українознавства виявляється, що українська філософія суто та, що генетично спирається на світоглядні архетипи українського народу і теоретично виражає його світогляд. Оскільки, українці спілкувалися і спілкуються з іншими народами, остільки вони запозичували, у них певні філософські вчення. А це значить, що в Україні функціонує як українська, так і неукраїнська філософія (німецька, французька, англійська, російська тощо). Тому філософія на Україні включає в себе як національну, так і світову. Історії філософії належить відповідальне місце і роль у комплексі різних наук, покликаних реалізувати відродження духу українського народу.